

การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

The Community-Based Tourism Activities and Sustainable Tourism Management by the Local Community of Ban Tham Suea in Phetchaburi Province

กฤติกา คุณูปการ และ สุรพร มุลกณี*
Krittika Kunupakan and Suraporn Mulkunee*

สาขาการจัดการธุรกิจการบิน คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร 10400
Lecturer of School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok 10400

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: suraporn_mul@utcc.ac.th

Received: 16 December 2024, Revised: 21 April 2025, Accepted: 4 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ 2) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกต (Observation) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมการล่องเรือแม่น้ำเพชรบุรี กิจกรรมการแคมป์ปิ้ง 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต กิจกรรมประกอบอาหาร เสือลุยสวน กิจกรรมการทำไข่เค็มใบเตย กิจกรรมทอผ้าเงินล้าน กิจกรรมเตาอ้าวเตะ และ 3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กิจกรรมทลายมูลค่าต้นไม้ กิจกรรมผสมดิน และปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ ส่วนการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บทบาทของชุมชนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาและด้านการควบคุม และแนวทางในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนต้องบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ได้ตามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยควรมีการวางแผนและดำเนินการให้มีกิจกรรมที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ชุมชนควรหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นการขยายการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนอื่นๆ ด้วยกัน 3) ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวควรเพิ่มกิจกรรมที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณี 4) ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยว ในลักษณะของการให้คำปรึกษาและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

Abstract

The study aimed to: 1) study community-based tourism activities in Ban Tham Suea community, 2) investigate community-based tourism management in Ban Tham Suea community, and 3) propose guidelines for sustainable tourism activity management in Ban Tham Suea community. The study employed a qualitative research method, collecting data through document research, in-depth interviews, focus group discussions, and observation. The sample group comprised 24 individuals, including those involved in community-based tourism management in Ban Tham Suea, those involved in operating community-based tourism in Ban Tham Suea, and tourists who had visited Ban Tham Suea. Data validation utilized methodological triangulation and content analysis.

The study found that community tourism activities in Ban Tham Suea consist of three main categories: 1) Nature-based tourism activities, such as river cruising and camping. 2) Cultural tourism activities, including food preparation, making preserved eggs with pandan leaves, rolling Tong Muan (Thai Snack), and traditional pottery. 3) Ecotourism activities, such as estimating the value of trees, mixing soil, and making seed bombs. Regarding sustainable community-based tourism management, the community's roles in managing tourism activities were identified as development and control.

The guidelines for sustainable tourism activity management in Ban Tham Suea community are as follows:

- 1) The community should manage tourism activities sustainably by planning and implementing activities that prioritize quality, safety, and environmental conservation.
- 2) The community should seek diverse tourism activities and establish connections with nearby tourist attractions to expand tourism opportunities to other communities.
- 3) Community leaders or tourism management committees should incorporate local wisdom, culture, and traditions into tourism activities.
- 4) There should be close collaboration and integration among government agencies, community leaders, and tourism

Keywords : Community-based tourism, Tourism activities Management, Tham Suea Village.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีจากสิ่งที่กระทำอยู่เป็นประจำ ในปัจจุบันนอกเหนือจากการได้ผ่อนคลายความเครียดแล้ว การท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ด้วยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ การค้นหาความหมายของตนเอง ทั้งยังสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม [1] แต่ด้วยการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เน้นการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้จำนวนเงินตรามากกว่าคุณภาพ อย่างการท่องเที่ยวในอดีตซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบมหาชน (Mass Tourism) กลุ่มใหญ่ ไร้แรง ไม่ได้สัมผัสหรือซึมซับในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จึงขาดจิตสำนึกในการไปชมและรักษา [2] ทั้งชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเองยังขาดความใส่ใจ ขาดความรู้ ขาดความร่วมมือกันในการดูแลคงไว้ซึ่งคุณค่า ส่งผลกระทบต่อเนื่องสู่ความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงเกิดกระแสอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อการเดินทางท่องเที่ยวของตัวนักท่องเที่ยวเอง และส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการย่อมทำให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของภาคภูมิใจและเห็นคุณค่า ซึ่งทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน [3] คนในท้องถิ่นจึงเล็งเห็นถึงการนำการท่องเที่ยวมาเป็นฟันเฟืองเสริมกลไกแห่งฐานรากชุมชนให้เคลื่อนคล้อยไปตามวิถีที่ตนมี ก่อเกิดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม [4] รูปแบบนี้มีการกำหนดทิศทางและการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน มุ่งเน้นกิจกรรมที่ไม่ใช่ผลประโยชน์เชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม หรือมีมาตรการป้องกันแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ความรู้ จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และคนในท้องถิ่น [4] ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม สัมผัส และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เนื่องจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต [5] ภายหลังจากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะทำการประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสินค้าและบริการ ซึ่งการประเมินดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต ความพึงพอใจ และความคาดหวัง [6] โดยทั่วไป การประเมินความพึงพอใจจะพิจารณาจากความคุ้มค่าของเงินที่เสียไป ความคุ้มค่าของเวลา ประสบการณ์ที่ได้รับ และความยินดีที่จะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

ดังเช่นชุมชนบ้านลำเสือที่เริ่มขึ้นจากโครงการธนาคารต้นไม้ ที่เป็นตัวเชื่อมโยงสิ่งมีชีวิตกับคนในชุมชน และสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ และปลูกฝังการรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับชาวบ้านและก่อร่างชุมชนแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ วิถีชีวิตชุมชน รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ชุมชนบ้านลำเสือ ซึ่งมีโครงการที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคือโครงการธนาคารต้นไม้ โดยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ [7] โดยได้ใช้แนวทางของ ธกส. และอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เสื่อมโทรม โดยโครงการธนาคารต้นไม้ของ ธกส. เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ยืนต้นบนที่ดินของตนเองและของชุมชนภายใต้แนวคิด ต้นไม้เป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งมีราคาสามารถถือครองได้ สามารถใช้เป็นบำนาญยามชราและเป็นมรดกแก่ลูกหลานต่อไปได้ [8]

ชุมชนบ้านลำเสือมีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้วยทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี และความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม ยังสะท้อนถึงการนำคุณค่าที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว ผ่านการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ประสบการณ์และการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่ความยั่งยืน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่น เพื่อให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่งตรงถึงชุมชน (Lo & Janta, 2020) พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ตั้งแต่การร่วมวางแผน การตัดสินใจ การพัฒนา การลงมือปฏิบัติ การแบ่งปันผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล

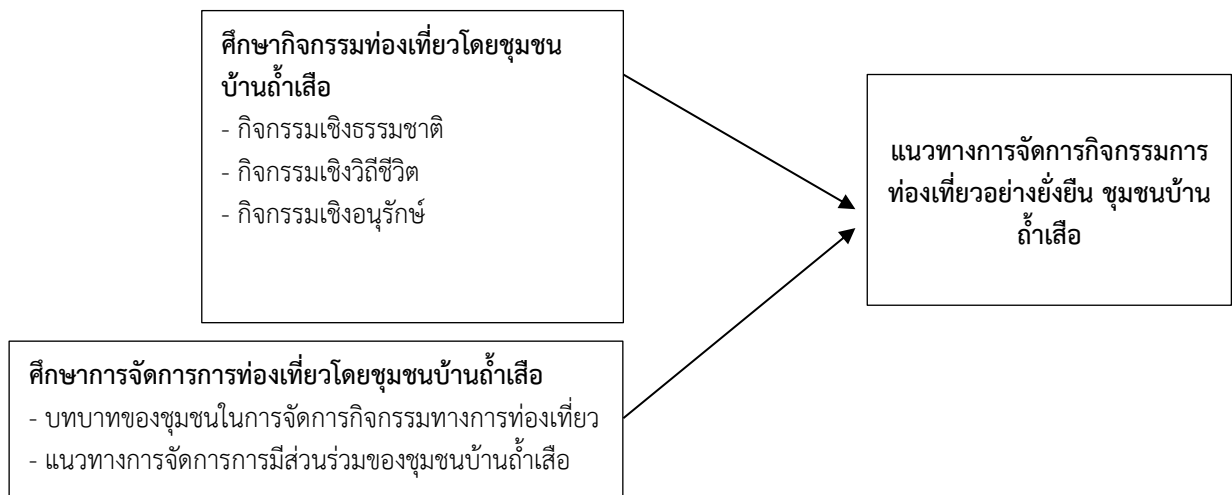
(ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560) ทั้งนี้ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในหลายบริบท (Lertpongmanee, K. 2022; กษมณ วงศ์คำ 2562) และชุมชนบ้านถ้ำเสือเองก็มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายอยู่บ้าง แต่ยังคงขาดอัตลักษณ์หรือจุดเด่นที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ และขัดขวางการเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้าง และพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ สร้างประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับนักท่องเที่ยว และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ
2. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี อย่างยั่งยืน ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีคำถามการวิจัย คือ 1) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือมีอะไรบ้าง และ 2) ชุมชนบ้านถ้ำเสือมีการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบทฤษฎีจาก การค้นคว้าวิจัยเอกสาร ตำรา บทความ แผ่นพับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาแนวคิดหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิ ที่รวบรวมได้จากภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียง (ดังแสดงในตารางที่ 1) ซึ่งได้ทำการแจ้งและขออนุญาตกับผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้แน่ใจว่า การศึกษาวิจัยจะได้รับข้อมูลผลการศึกษตรงตามจุดประสงค์ของงานวิจัยนี้และเนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยเกณฑ์คุณสมบัติคัดเลือก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ เป็นบุคคลที่สามารถสื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ ไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มการท่องเที่ยว และเป็นผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนา จำนวน 8 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 2 คน และเพศหญิง จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการด้านอาหาร 2 คน ผู้ประกอบการด้านที่พัก 3 คน ผู้ประกอบการด้านสินค้าที่ระลึก 1 คน และผู้ประกอบการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 2 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา คือ เป็นผู้สื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ และเป็นผู้พำนักอาศัยในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มการท่องเที่ยว และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 13 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา คือ เป็นผู้สื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ และเป็นผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ โดยใช้อาคารเอนกประสงค์ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนเป็นสถานที่สนทนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ทางผู้วิจัย ได้มีการกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกและบันทึกเสียง รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินชีวิต การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ในการจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูล จึงได้นำวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) มาใช้ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล และ
- 2) การตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล (Methodology Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลหลายวิธีด้านเอกสาร สัมภาษณ์ลักษณะเจาะลึก รวมทั้งการสังเกต และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดข้อมูลที่มีทิศทาง เดียวกันอยู่ด้วยกัน

ตารางที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation)	เป็นการสังเกตการณ์และร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ	ประชาชน และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	ออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews)	ประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	ออกแบบข้อคำถามในการสนทนากลุ่มที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา	กลุ่มคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	ออกแบบข้อคำถามในการสนทนากลุ่มที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา	ผู้ที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถสรุปผลวิเคราะห์โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ

พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือมีความโดดเด่นในเรื่องวิถีชีวิต กับการปลูกต้นไม้ ร่วมกันกับโครงการธนาคารต้นไม้ จึงมีการผสมผสานระหว่างโครงการธนาคารต้นไม้เข้ากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ซึ่งทำให้ชุมชนถ้ำเสือนั้นมีความโดดเด่นในเรื่องนี้จะเข้าอยู่ในโครงการ Village of The World จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์กับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร กิจกรรมในชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

■ กิจกรรม “เสื่อสั่นหลุย” ล่องแม่น้ำเพชรบุรี ริมน้ำเพชรบุรีเป็นสถานที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องทัศนียภาพที่สวยงาม บรรยากาศและอากาศที่บริสุทธิ์ ชาวบ้านในพื้นที่มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าซึ่งเป็นเหมือนของขวัญจากธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่โดยรอบโดยเฉพาะเรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำเพชรบุรีจึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านสนใจและอยากที่จะพัฒนาในพื้นที่

■ กิจกรรมการแคมป์ปิ้งบริเวณลานกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี โดยทิวทัศน์ที่สวยงามและสงบเงียบริมแม่น้ำเพชรบุรีธรรมชาติอันงดงามที่เต็มไปด้วยความสดชื่นของต้นไม้ และลมหายใจของสายน้ำ ทำให้รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง หลีกหนีจากความวุ่นวาย นอกจากนี้ยังสามารถสัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างเต็มที่อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมการแคมป์ปิ้งนั้นเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่กำลังเป็นที่นิยมในตอนนี้

1.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

■ กิจกรรมประกอบอาหาร เสือหลุยสวน บุกสวนป่าชุมชน เก็บผักอินทรีย์ สดใหม่ปลอดภัยไร้สารพิษ มาปรุงอาหาร กิจกรรมหุงข้าวด้วยกระบอกไม้ไผ่ และกิจกรรม “เสื่อเข้าครัว” โดยรายการอาหารของชุมชนจะใช้วัตถุดิบอินทรีย์ที่มีอยู่ในชุมชนตามฤดูกาล โดยมีแม่ครัวประจำหมู่บ้านช่วยกำกับดูแลการประกอบอาหารของนักท่องเที่ยวซึ่งรายการอาหารจะเป็นอาหารที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน อาทิเช่น ยำถั่วฝักยาว (ยำผักกูด) ต้มสั่นวุ้น (ต้มข้าวไก่) ปลาตะเพียนทอด แกงป่าหมี ส้มตำไข่เค็มใบเตย เป็นต้น ทางชุมชนจะจัดอาหารมาเป็นชุดพอดีทานแต่สามารถเติมได้ตลอด โดยใช้แคมเปญว่า “กินไม่เหลือ เสือร้องไห้” เพื่อไม่ให้เกิด “Food Waste” ในชุมชน

■ กิจกรรมการทำไข่เค็มใบเตย กิจกรรมนี้จะให้ท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการทำไข่เค็มใบเตยซึ่งแตกต่างจากไข่เค็มทั่วไปที่หมกด้วยเกลือผสมเกลือ แต่ไข่เค็มที่ทำทางชุมชนบ้านถั่วเหลืองนำมาให้ทำกันนั้นจะเป็นการใช้ดินสอพองผสมกับใบเตยมาพอกไข่เป็ดไว้ ซึ่งจะทำให้ไข่เค็มที่ได้มีกลิ่นหอมของใบเตย เมื่อนำมาประกอบอาหารจะให้รสชาติและกลิ่นที่หอมเป็นอย่างมาก โดยไข่เป็ดก็เป็นไข่ของชาวบ้านในชุมชนที่นำมาให้ทางชุมชนนำมาทำกิจกรรมจึงเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกทาง เมื่อได้ลองทำนักท่องเที่ยวก็สามารถนำไข่เค็มที่ได้ทำแล้วนั้นกลับไปเป็นของที่ระลึกด้วย

■ กิจกรรมทอผ้าไหมเงินล้าน ทดลองทำทอผ้าไหมน้ำตาลโตนด เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีความโดดเด่นเรื่องอาหารหวาน และทอผ้าไหมเงินล้านที่ขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับส่วนผสมของแป้งทอผ้าไหม ขั้นตอนวิธีการทำทอผ้าไหม โดยเริ่มตั้งแต่การหยอดแป้ง การทอด้วยเครื่อง และการมัดไหมซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ ยังสามารถให้นักท่องเที่ยวชิมฝีมือตัวเอง และสามารถซื้อกลับไปเป็นของฝากติดไม้ติดมืออีกด้วย

■ กิจกรรมเตาอิวาเตะ (เตาเผาถ่านความร้อนสูง) ถ่านน้ำส้มควันไม้ โดยน้ำส้มควันไม้ควันไม้เกิดจากการเผาถ่านในช่วงที่ไม่กำลังเปลี่ยนเป็นถ่านเมื่อทำให้เย็นลงจนควบแน่นแล้วกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ ของเหลวที่ได้นี้ เรียกว่า น้ำส้มควันไม้ และน้ำส้มควันไม้นั้นนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจะมีคุณสมบัติ เช่น เป็นสารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารเร่งการเติบโตของพืชได้อีกด้วย

1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

■ กิจกรรมเสื่อสั่นหลุยไพร ทายมูลค่าต้นไม้ ทางชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยวได้มีการเดินทางไปยังต้นไม้ในชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ และให้มีการทายมูลค่าต้นไม้ พร้อมมีการให้ความรู้ ในการประเมินต้นไม้ ผู้ประเมินต้องคำนึงถึงชนิดของต้นไม้ รูปทรงของต้นไม้ อายุของต้นไม้ คุณภาพหรือเกรดของไม้ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ปริมาตรไม้ ความยาวของท่อนไม้ เป็นต้น อีกทั้งก่อนที่ทางชุมชนจะมีการทำกิจกรรมก็จะมีการบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ประวัติและที่มาในการเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ สร้างความตระหนักรู้เรื่องการรักษาสีเขียวให้แก่นักท่องเที่ยว

■ กิจกรรมเสื่อคลุกดิน ผสมดิน และปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ กิจกรรมนี้ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสอนุรักษ์พื้นที่ โดยการปลูกป่าอีกวิธีด้วยวิธีการปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ทดลองปั้นดินเหนียว โดยมีเมล็ดพันธุ์ไม้อยู่ข้างใน ซึ่งจะปั้นเป็นเมล็ดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และนำนักท่องเที่ยวไปยังกระสุนเมล็ดพันธุ์บริเวณที่จัดไว้ให้เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติม

2. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป [7,9] การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือจะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างยั่งยืนและมีกระจาย

ผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ ทั้ง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด [9]

2.1 บทบาทของชุมชนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

บทบาทของชุมชนบ้านถ้ำเสือในการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยทางผู้วิจัยได้พบว่าชุมชนได้มองกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ชุมชนบ้านถ้ำเสือจะโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมเพื่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) ชุมชนบ้านถ้ำเสือได้รับรางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมเอทิตีเยี่ยมอันดับ 2 และมีโฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ลานกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี ในช่วงแรกทางชุมชนได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มโฮมสเตย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักโฮมสเตย์ อีกทั้งยังสามารถมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่นๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตคนในชุมชน เช่นการเก็บผัก ทำกับข้าวแค้นัน ดังนั้นทางชุมชนจึงจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดขึ้นจากการต่อยอดของโครงการธนาคารต้นไม้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวชุมชนบ้านถ้ำเสือล้วนแต่เป็นผู้บริหารจัดการเองโดยทั้งสิ้น โดยปราศจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External Tourism Actors) ซึ่งมีหัวหน้าชุมชนเป็นผู้ประสานงานหลัก และจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีพื้นฐานมาจากการคิดจากชุมชนเอง ที่มีความภูมิใจในความรู้ด้านการอนุรักษ์ การลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอก โดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด นอกจากนั้นแล้วชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในเคารพในกฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

2.1.1 ด้านการพัฒนา

ก่อนที่ชุมชนจะพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องรู้ว่าตัวชุมชนเองมีศักยภาพมากแค่ไหนที่จะรองรับนักท่องเที่ยว หากเปิดแล้วจะมีการจัดการหรือรับมืออย่างไรสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หากมีการรับมือที่ดีก็จะทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [8] จากการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นยังไม่มีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่โดดเด่นมากนัก สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถหาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลัก หรือ สิ่งโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ที่จะสามารถเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาได้ นอกเหนือไปจากกิจกรรมเพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมเพื่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) ตามที่ได้รับรางวัล จึงทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ แต่ยังไม่ใช่อัตลักษณ์ของทางชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งหากทางชุมชนต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น ตัวชุมชนเองจะต้องเร่งในการค้นหาตัวตน อีกทั้งจุดเด่นของตัวชุมชนเองให้เจอ ในเรื่องของ การค้นหาศักยภาพของตัวชุมชนเองให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น และศักยภาพของตัวชุมชนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญที่ทางผู้นำชุมชนจะต้องให้ความสำคัญ อีกทั้งผู้นำชุมชนยังสามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยกันค้นหาอัตลักษณ์ และพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวด้านประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเพิ่มขึ้น

2.1.2 ด้านการควบคุม

ทางชุมชนบ้านถ้ำเสือได้มีการควบคุม และมีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Insider) และผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ในเรื่องของปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว หรือการที่ชุมชนได้นำการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งสองกลุ่มได้ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ได้รับผลกระทบด้านลบ หรือได้รับปัญหาจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน หรือจากการที่ชุมชนได้นำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเข้ามาเพียงเล็กน้อยโดยจะเป็นเรื่องเสียง หากแต่ทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) ได้มีการจัดการที่ดี และในส่วนของผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ได้รับความพอใจในการแก้ไขปัญหาและมีความเข้าใจ จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น การจัดการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะมีการแบ่งเป็น 2 ช่วง กล่าวคือก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนทางผู้ประสานงานของชุมชนจะมีการแจ้งข้อปฏิบัติในการมาเข้าพักโดยตรงกับนักท่องเที่ยวหลังจากการยืนยันการจองทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงข้อปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านั้นทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะทำการแจ้งให้กับผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาพักหรือทำกิจกรรมในชุมชนเป็นการบอกกล่าวเพื่อให้คนในชุมชนทราบว่าจะมีผู้ที่ไม่ใช่คนในชุมชนเข้ามา

หรืออาจจะมีความเสี่ยงในระดับที่รับได้ และในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาไม่ถึงตัวชุมชนเองก็จะมีการติดตั้งป้ายเตือนรวมถึงการอธิบาย อีกรอบจากผู้ประสานงานอีกรอบ และหากมีการฝ่าฝืนทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะทำการตักเตือนและ ทำการเชิญออกจากพื้นที่เมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎ จึงสามารถกล่าวได้ว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือยังมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ และมีการควบคุมที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจึงทำให้คนในชุมชนไม่ได้รับผลกระทบ หรือเกิดความอึดอัด หรือปัญหาที่มาจาก การท่องเที่ยว

2.2 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านถ้ำเสือ

ชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้น ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักอาศัย และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยทั้งสิ้น กล่าวคือ คนในชุมชนนั้นมีการเข้าประชุมทุกสัปดาห์เพื่อรับทราบ ว่า ภายในสัปดาห์นี้จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่จะมาดูงานทั้งหมดกี่กลุ่ม กี่คน โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด จะต้องมาทำการวางแผนจัดการ ตั้งแต่เจ้าของโฮมสเตย์ กลุ่มผู้จัดเตรียมอาหาร กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว อันได้แก่ กลุ่มทำไข่เค็ม กลุ่มทำทองม้วนตาลโตนด กลุ่มปั้นดิน ยิงกระสุนพันธุ์ไม้ เป็นต้น และกลุ่มซึ่งเกี่ยวข้องกับยานพาหนะ อันได้แก่ กลุ่มที่จัดการรถ กระบะเพื่อพาไปยังกระสุนพันธุ์ไม้ กลุ่มเรือล่องแม่น้ำ ซึ่งในแต่ละกลุ่มนั้นจะต้องส่งตัวแทนมาเตรียมงานกันโดยมีหัวหน้าชุมชน และ ผู้ประสานงานชุมชนเป็นผู้รับการจอง และนำมาแจ้งให้กับคนในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัย สังเกตเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้น จะต้องมีการประสานงานกับหลายกลุ่ม จึงแสดงให้เห็นว่าชุมชน บ้านถ้ำเสือ นั้นมีการจัดการเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

นอกจากการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแล้วนั้น ชุมชนควรจัดให้มีการกระจายรายได้ และ ผลประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการจัดระบบบัญชีการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ ตรวจสอบได้ เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งจากที่ได้สัมภาษณ์คนในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Insider) ของชุมชนบ้านถ้ำเสือแล้วนั้นทำให้ทราบว่าทางกลุ่ม มีการหักเงินจากรายได้บางส่วนเข้ากองทุนกลางเพื่อใช้ในการพัฒนา ช่อมแซม สาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอีกด้วย ในส่วนของการกระจายรายได้ ทางผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้นมีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม และ ในส่วนของกลุ่มโฮมสเตย์นั้นก็มีการหมุนเวียนในการรับนักท่องเที่ยวโดยคนในกลุ่มโฮมสเตย์เป็นผู้จัดสรรให้อย่างเท่าเทียม ทางผู้วิจัย พบว่าชุมชนยังขาดคนอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีเพียงแค่กลุ่มท่องเที่ยวเท่านั้น ทำให้รายได้จะอยู่แต่เพียง กลุ่มที่ได้รับประโยชน์โดยตรง แม้ว่าชาวบ้านอาจจะได้รับผลประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนแต่ก็ยังไม่มาก นักเมื่อเทียบกับคนในกลุ่มการท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ไม่ปิดกั้น

2.2.1 ด้านเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน ที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรมโครงการ แผนงานที่ จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำการกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร [10]

ทางผู้วิจัยพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้นยังไม่เป็นที่โดดเด่นมากนัก และยังไม่ค่อย หลากหลาย ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือจึงจะต้องมีการร่วมมือกับเครือข่าย ภาคต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในการผลักดันการท่องเที่ยวให้กับชุมชนบ้านถ้ำเสือ ยกตัวอย่างอาจจะร่วมมือกันกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ใกล้เคียงมาทำการแสดงต้อนรับสำหรับผู้มาเยือนเป็นกลุ่ม หรือควรมีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชน องค์การ บริหารส่วนตำบล เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนา คันทา และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยร่วมมือกันกับภาคี ภาครัฐในการของบประมาณเพื่อนำมาสนับสนุนในการสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะได้ว่าส่วนใหญ่จะได้รับ การสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งทางชุมชนอาจจะของบประมาณจากเครือข่ายภาคีภาครัฐอื่น ๆ ในการสร้างป้ายบอกทางเข้าชุมชนซึ่งยังไม่ชัดเจน เป็นต้น หากแต่เครือข่ายด้านการประชาสัมพันธ์ยังคงมีน้อยอยู่ อีกทั้งทางผู้วิจัย เห็นว่าเครือข่ายกับทางการท่องเที่ยวจังหวัดนั้นควรมีให้มากขึ้น อีกทั้งควรสร้างเครือข่ายกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ที่ได้ผลักดันให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก (City of Gastronomy) [11] เพื่อให้บ้านถ้ำเสือสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดได้มากขึ้นจากโครงการนี้

2.2.2 ด้านความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ

ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจใน การเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กรโดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดง

ให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความสำเร็จหรือล้มเหลว [10]

สำหรับชุมชนบ้านถ้าเสื่อทางผู้วิจัยได้เห็นถึงความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเอง และภาคประชาชนกับภาครัฐ กล่าวคือ ระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเองจะเห็นได้ว่าคนในชุมชนบ้านถ้าเสื่อนั้นมีความไว้วางใจในตัวหัวหน้าชุมชน และคนที่เป็กรรกรรมการในกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาดูงาน ทางกลุ่มคณะกรรมการนำโดยหัวหน้าชุมชน ในการที่จะจัดการรับนักท่องเที่ยว โดยมั่นใจว่าจะไม่มีการลำเอียงในการให้นักท่องเที่ยวในจำนวนที่ไม่เท่าเทียมกัน คนในชุมชนบ้านถ้าเสื่อที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีความไว้วางใจในการให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลทุกขั้นตอน กระบวนการซึ่งข้องกับการท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นจนจบ และยังมีเชื่อมั่นในตัวผู้นำชุมชน ในการที่จะให้เป็นผู้บริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการโฮมสเตย์ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยทั้งสิ้น

ในส่วนความเชื่อมั่นระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐทางผู้วิจัยพบว่าทั้งผู้ที่ในกลุ่มการท่องเที่ยว และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้าเสื่อนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่เข้ามารีเริ่มโครงการธนาคารต้นไม้ และทำให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น นอกจากนี้องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นท่องเที่ยวจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ก็ล้วนแล้วแต่เป็นภาคีที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้าเสื่อ ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยที่นักท่องเที่ยวที่มานั้นไม่ได้สร้างปัญหา หรือทำลายวิถีชีวิตของคนในชุมชน

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้าเสื่อพบว่า ชุมชนบ้านถ้าเสื่อที่โดดเด่นในพื้นที่ของชุมชนที่ได้สัมผัสธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี การใช้แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ สีเขียวจนสามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยมีการร่วมกันนำคุณค่าที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวด้วยการจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ กล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รูปแบบของกิจกรรมจะเน้นการใกล้ชิดกับธรรมชาติให้ได้มากที่สุด เช่น กิจกรรมการล่องเรือแม่น้ำเพชรบุรี กิจกรรมการปั่นกระสุนดิน กิจกรรมการกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี ล้วนแล้วแต่จะช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเดินทางที่ทรงคุณค่า ประกอบไปด้วยทัศนียภาพที่สวยงาม บรรยากาศและผู้คนที่เป็นมิตร กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เช่น การประกอบอาหาร การทำทองม้วน ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถหาได้จากในชีวิตปกติประจำวัน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และอาจมีผลให้ทัศนคติ มุมมองการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปหลังจากที่ได้มีประสบการณ์จากกิจกรรมดังกล่าว

2. การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านถ้าเสื่ออย่างยั่งยืนนั้น จะเห็นได้จากหลายมิติกล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้าเสื่อนั้นมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ มีการณรงค์ให้ลดการก่อของเสียในกิจกรรมการประกอบอาหาร โดยรณรงค์ให้ตักแต่พอดีเพื่อลดขยะจากอาหาร (Food Waste) มีการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ ในกิจกรรมการปั่นกระสุนปลูกป่า กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นในภาพรวม การมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวเห็นได้อย่างชัดเจน ในด้านการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ไปดูงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อให้กลับมาพัฒนาชุมชนของตน หากแต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรที่จะเป็นผู้นำชุมชนต่อมาก็คือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าเมื่อลงไปถึงชุมชนบ้านถ้าเสื่อนั้นจะมีแต่เพียงผู้นำชุมชนที่จะสามารถให้ความรู้ บรรยาย ในเรื่องราวต่างๆ ได้เพียงคนเดียว ดังนั้นการส่งต่อองค์ความรู้และการสร้างผู้นำต่อๆ มาเป็นสิ่งที่ควรทำ ส่วนในด้านการบริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางชุมชนได้มีการใช้เทคโนโลยี (Facebook) ในการประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกันกับองค์กรการท่องเที่ยวอยู่บ้าง หากแต่เมื่อเข้าไปถึงในชุมชนแล้วการบริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่าไม่มีมากนัก ดังนั้นหากชุมชนสามารถพัฒนาโดยการทำป้าย QR Code เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถดาวน์โหลดข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้องค์ความรู้กลับไปอีกด้วย และควรมีการจัดทำจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และชุมชนในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลของชุมชนได้ง่าย ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

3. แนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้าเสื่อ โดย 1) การบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและเอกลักษณ์ ชุมชนควรบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยยึดหลักความยั่งยืนอย่างเคร่งครัด ควรมีการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังที่ปฏิบัติมาโดยตลอด การกำหนดทิศทางการบริหารที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ ชุมชนควรค้นหาและพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเอง เช่น กิจกรรม อาหาร

พื้นที่นันทนาการหรือวัฒนธรรมวิถีชีวิต ให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพัระวี โรจน์รุ่งสัจด์ [12] ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชนต้องมีเอกลักษณ์หรือจุดเด่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และชี้วัดความสำเร็จ 2) การสร้างความหลากหลายและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ชุมชนควรแสวงหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสร้างการเชื่อมโยงเส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อขยายโอกาสทางการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่น ๆ การค้นหาประเพณีหรือวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มพื้นที่ที่น่าสนใจ และนำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่สามารถมอบประสบการณ์และความรู้ให้กับผู้มาเยือน เป็นสิ่งที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือควรให้ความสำคัญ 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวควรเพิ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณี เปิดโอกาสให้ชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับ Lertpongmanee, K. (2022) ที่กล่าวว่า การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวควรให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเพิ่มประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านระบบการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน 4) การบูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐ ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว ในลักษณะของการให้คำปรึกษาและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นไปได้ อย่างราบรื่น พระมหาศรินญชัย ธนญชัยเมธี (สุกรัตนวงศ์). (2566) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องที่ท้าทาย ดังนั้นภาครัฐจึงควรเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานของผู้นำและคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว Generation Z ในการมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือเพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มบริโภคหลักของโลก อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความยั่งยืนอีกด้วย
2. เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการกิจกรรมกับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ที่มีบริบทใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน เพื่อนำผลการเปรียบเทียบมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบการจัดการกิจกรรมของชุมชนบ้านถ้ำเสือให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่. e-TAT Tourism Journal. 2552; ไตรมาสที่ 3/2552 [เข้าถึงเมื่อ 20 เม.ย. 2566]. เข้าถึงได้จาก: http://www.etatjournal.com/upload/282/6%20Sustainabli_tourism_new%20paradigm.pdf
- [2] บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์; 2548.
- [3] สุดถนอม ต้นเจริญ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา; 2560.
- [4] Goodwin H, Santilli R. Community-based tourism: A success. ICRT Occasional Paper No. 11 [อินเทอร์เน็ต]. 2009 [เข้าถึงเมื่อ 20 เม.ย. 2023]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>
- [5] Castro CB, Armario EM, Ruiz DM. The influence of market heterogeneity on the relationship between a destination's image and tourists' future behavior. Tourism Management. 2007;28(1):175-87.
- [6] กฤติกา คุณูปการ, เกศรา สุขเพชร. ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวจีนมูลค่าสูงที่มีต่อภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2565;42(3).
- [7] Village to the world. ชุมชนบ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ [อินเทอร์เน็ต]. 2016 [เข้าถึงเมื่อ 15 พ.ค. 2023]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/baan-tam-suea-homestay/2016/08/01/1723>
- [8] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ธนาคารต้นไม้ พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 21 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.baac.or.th/treebank/baac-tree-bank-2015.pdf>
- [9] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tica.or.th/images/plan_tourism2555-2559/2555-2559.pdf
- [10] สมลักษ์ณา ไชยเสริฐ พ.ต.อ.หญิง. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2549;142-149.

- [11] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). อพท. ร่วมผนึกกำลังจังหวัดเพชรบุรี และภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนเพชรบุรีเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร สู่อุตสาหกรรมอาหาร [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.dasta.or.th/th/article/806>
- [12] พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์; 2556. Lo, Y.-C., & Janta, P. (2020). Resident's perspective on developing community-based tourism – a qualitative study of Muen Ngoen Kong community, Chiang Mai, Thailand. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01493>